

RYHMÄ 4: Varhaiskasvatus toimintakenttänä

pj. Susanna Leimio

Työryhmässä käsiteltiin yksi tehty ja yksi suunnitteilla oleva tutkimus varhaiskasvatuksen toimintakentältä. **Seija Mäenpää** (Metropolia AMK) ja **Kati Rintakorpi** (Helsingin yo) esittelivät Tiina Pusan (Aalto yo, ARTS) ja Sinikka Rusasen (Helsingin yo, OKL) kanssa tekemäänsä tutkimusta varhaiskasvatuksen eetoksista dokumenttiaineistojen ja taidekasvatusportfolioiden pohjalta. Tutkimusaineistona käytettiin yhden lapsen kasvukansiota, lapsiryhmän Viuhkaprojektia ja päiväkotien Taikava-raportteja. Tutkimus pyrki vastaamaan kysymykseen: Minkälainen kulttuurinen tila lapselle muotoutuu, kun sitä tarkastellaan kasvatuksessa vallitsevien yhteisöllisen, normittavan ja yksilöllisen eetoksen kautta.

Yhteisöllinen, pohjoismaista OPSperinnettä noudattava eetos sisältää sosiaalipedagogisesti kiinnostavia piirteitä. Se tarkastelee lapsen maailmaa lapsilähtöisesti, kokonaisvaltaisena ja prosessimaisena. Normittava, anglosaksiseen perinteeseen nojaava eetos sen sijaan näyttäytyy universaalina ja aikuiskeskeisenä, joka jakaa kehityksen, perheen ja oppimisen ”normaaliin” ja ”epänormaaliin”. Sen mukaan lapsen kasvu ymmärretään lineaarisena tapahtumien sarjana. Yksilöllisessä eetoksessa taas korostuvat henkilökohtainen eheytyminen, voimaantuminen ja lapsikeskeisyys lapsen ”maailman navaksi” asettavana tapana jäsentää kasvua. Tutkimuksessa lasten tuottamaa taidetta sekä aikuisten raportteja tarkasteltiin mainittujen kolmen eetoksen näkökulmasta. Se avasi tämän tieteellisen työryhmän kuulijoille mielenkiintoisen näkymän taidekasvatukseen ja sen opetussisältöihin; kuinka vapaasti lapset saavat tosiasiallisesti antautua luovuutensa vietäväksi ja miten työntekijät tätä prosessia onnistuvat ohjaamaan.

Tutkimusta analysoidessaan tutkijat totesivat, että kiinnostavimmaksi teemaksi nousi eri eetosten ristiveto, ja pedagogiikan valossa erityisesti kysymys vallasta, onko kyseessä yhteisöllinen hedonismi, normittava autoritäärisyys vai yhteisöllinen demokratia. Tutkijoiden mukaan ihannetilanteen muodostaisi yksilöllisen, normittavan ja yhteisöllisen eetoksen tasapaino, jossa lapsen kulttuurisen tilan valta jakautuisi tasaisesti eri intressien, lapsen lähiympäristön ja vanhempien, varhaiskasvattajien näkemysten sekä lapsen muun kulttuurisen ympäristön, kuten vertaisryhmien kesken.

Esityksen jälkeistä vilkasta keskustelua ohjasi tutkijoiden esittämät havainnot ja pohdinnat ristiriidasta opetussuunnitelmien ja arjen välillä, siitä, saako lapsen ääni todella kuulua ja onko sillä mitään merkitystä arjessa. Keskustelussa sivuttiin myös sitä, miten osallistavat työmenetelmät voivat tukea paitsi lapsen kulttuurisen tilan raivaamista myös kasvattajien ammatillista kehittymistä.

Työryhmän toisessa esityksessä **Elina Nivala** (Itä-Suomen yo) kävi läpi suunnitteilla olevaa tutkimustaan yksinäisyyden ehkäisemisestä varhaiskasvatuksessa. Elina kertoi aiheestaan tutkia aluksi varhaiskasvatussuunnitelmia dokumentti- ja sisällönanalyysin keinoin: Kiinnitetäänkö niissä huomiota lasten yksinäisyyteen ja jos, niin millaista. Ja miten varhaiskasvatuksen tavoitteet ja toimintatavat suhteutuvat yksinäisyyteen ja sen ehkäisyyn. Tämän teoreettisen pohjatyon jälkeen Elinan tarkoituksena on tutkia päiväkotien toimintaa samasta näkökulmasta; miten yksinäisyyttä käsitellään lasten arjessa, miten siihen suhtaudutaan ja pyritäänkö sitä käytännössä ehkäisemään jollakin tavoin. Yksinäisyys tässä tutkimuksessa ymmärretään olemassa olevana ilmiönä, ja tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa lasten yksinäisyydestä ja sen kohtaamisesta päiväkodeissa ja mahdollisuuksista kehittää sen ehkäisemiseen tähtäviä toimintamalleja.

Ensimmäisen esityksen tapaan keskustelu myös tästä aiheesta oli varsin vilkasta, ja ajatukset ja ideat kehittyivät kommentista toiseen täydentäen toivottavasti tutkijan intressejä. Valitettavasti työryhmän puheenjohtaja ei kyennyt dokumentoimaan keskustelua raportin vaatimalla tavalla. Mielenkiintoista oli kuitenkin vuoropuhelussa vilahtaneet ajatukset yksinäisyydestä sosiaalipedagogisin silmälasein tarkasteltuna, kuten yksinäisyys ulkopuolisuuden, sosiaalisen osattomuuden ja ei mihinkään kuulumisen tunteena tai kokemuksena.

Elina kertoi, että tutkimus tähtää sosiaalipedagogisen ja varhaiskasvatustutkimuksen kohtaamiseen ja pedagogiseen vuoropuheluun. Parhaimmillaan se nostaa esiin yksinäisyyden erilaisia ilmentymiä ja konkretisoi keinoja sen ennaltaehkäisemiseen, varhaiseen tunnistamiseen ja interventioiden tekoon suurempien ongelmien välttämiseksi.